

“Més que el relat del crim, m’interessa explicar-ne les conseqüències”

Pep Coll (Pessonada, Pallars Jussà, 1949) publica a Proa el relat verídic *Dos taüts negres i dos de blancs*, una crònica de la matança d’una família de pagesos al Pallars Jussà, el 1943.

—El cas de la matança us permet de fer una radiografia de la societat catalana rural, en un moment històric molt precís, els primers anys de la postguerra franquista. El cas us va interessar per això?

—No només per això. Sí que hi ha en aquest sentit una història diferent de la que sol aparèixer a vegades a les històries, d’una Catalunya fosca, afamada, de repressió, la de les cartilles de racionament. En canvi, a moltes zones rurals com la meua va ser tot el contrari, es viu gairebé un esclat primaveral, vital.

—Com és, això?

—Hi ha molt jovent que ha tornat i que busca xicota per casar-s’hi, i cada cap de setmana hi havia festes. Són els desertors de la guerra. Allà gairebé tots els que havien d’allistar-se es van amagar. De gana, no n’hi havia perquè es fa vi, es fa oli i es cull cereal, i tot el que sobra ho poden vendre a l’estraperlo. No és com el Pallars Sobirà, que és alta muntanya. Fins i tot en aquella època el capellà, a l’igual que el de la novel·la, fa teatre en català, cosa impensable a les ciutats. Fan les obres serioses en castellà i les còmiques, en català. A més, a molts pobles de muntanya com el meu no hi va haver fets de sang, durant la guerra i, per tant, no hi va haver represàlies. Als anys seixanta, també passarà a l’inrevés de la resta del país. Si els seixanta són anys de certes llibertats, dels cotxes Seat, dels Beatles i els electrodomèstics, allà dalt la gent abandona els pobles. És una època trista, els seixanta, en aquells pobles.

—La matança devia, per tant, ser especialment sorprenent i punyent, no?

—La matança, i el fet que apareguin mortes les dues criatures. Llavors ja han començat a néixer criatures i moltes dones estan embarassades.

—El cas es va tancar per falta de proves?

—No. De proves, n’hi havia moltes. El que passa és que els assassins no van confessar mai. El cas es va tancar per

JORDI PLAY

Pep Coll ha publicat a l'editorial Proa la novel·la *Dos taüts negres i dos de blancs*, basada en un crim rural històric.

una sèrie de fets. Un d’ells, que els familiars de les víctimes no van posar acusació, mentre que el defensor dels acusats, que tenia molta influència, va fer el que va voler. Havia estat el president del tribunal de responsabilitats polítiques, a Lleida. Tot és qüestió econòmica, de diners.

—Dieu assassins, no presumptes assassins, tot i que no van ser jutjats.

—Ho dic clarament, encara que no fossin ni condemnats ni jutjats. Totes les proves els acusen. A més, hi ha el fet, que m’han dit bastants testimonis, que ella, l’assassina, en suïcidar-se va deixar un paper que deia que era l’única responsable dels crims, en certa manera alliberant el seu home. No va poder suportar aquest pes a la seva consciència. La mort de les dones i les nenes, sobretot.

—Els motius també són clars?

—El que no queda clar és per què després de matar l’amo maten la dona i les nenes, és a dir, la mare i les filles. Per què i com.

El desenllaç final és saber el perquè i com va tenir lloc tot plegat. L’amo, el maten per rivalitats per la terra. Eren dues masoveries veïnes. Això s’entén com un crim rural més. El que el fa peculiar i em va cridar l’atenció és la matança posterior de les tres dones.

—El fet devia quedar fixat en la memòria col·lectiva, qui sap si poc o molt deformat.

—Sí. Es van mitificar alguns detalls. El que més ha quedat i explica tothom és que la nena petita tenia el puny tancat amb un floc dels cabells de l’assassina i que gràcies a això els van descobrir, però en els documents judicials no se’n diu res.

—No heu volgut construir la novel·la com un thriller.

—Perquè he preferit explicar com el crim afecta els personatges que van tenir alguna relació amb el cas judicial i, per tant, la història és relacionada a partir dels personatges que en van patir les conseqüències o se’n van aprofitar.

—Heu trobat cap porta tancada, en demanar informació?

—Cap. Fins i tot els parents dels assassins me les han obertes. No són parents directes, els assassins no van tenir fills.

Lluís Bonada